

Arbetsmarknadsförvaltningen
Tjänsteskrivelse till arbetsmarknadsnämnden

Datum:
2023-02-02

Diarienummer:
AMN-2023-00032

Handläggare:
Kjell-Åke Gårdh

Val till styrgruppen för sambandscentralen "Jag gör politik"

Förslag till beslut

Arbetsmarknadsnämnden beslutar

1. **att** utse två ledamöter – en från styret och en från oppositionen – till styrgruppen för sambandscentralen "Jag gör politik".

Ärendet

"Jag gör politik" var ett arvsfondsprojekt som drevs av den idéburna samverkansorganisationen Funktionsrätt Uppsala kommun i samverkan med Uppsala kommun under åren 2019–2022.

Syftet med projektet var att unga vuxna i Uppsala som lever med psykisk ohälsa och /eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning skulle få en starkare röst och mer inflytande i samhället. Dialoger kommer framöver att samordnas av kommunen och en styrgrupp knyts fortsättningsvis till arbetet med sambandscentralen.

Beredning

Ärendet har beretts tillsammans med vård- och omsorgsförvaltningen.

Ärendet har inga konsekvenser sett ur perspektiven för barn, jämställdhet eller näringsliv.

Föredragning

”Jag gör politik” var ett arvsfondsprojekt som drevs av den idéburna samverkansorganisationen Funktionsrätt Uppsala kommun i nära samverkan med Uppsala kommun under åren 2019–2022. Projektet avslutades i september 2022. **(Bilaga 1)**

Syftet med projektet var att unga vuxna i Uppsala som lever med psykisk ohälsa och/eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning skulle få en starkare röst och mer inflytande i samhället. Inom projektet utvecklades en metod för medborgardialog som bättre svarar mot de förutsättningar som målgruppen har. För ytterligare information kring metod för medborgardialog. **(Bilaga 2)**

Styrgruppen för ”Jag gör politik” beslutade våren 2022 att kommunen skulle ta över arbetet med medborgardialoger genom att starta en sambandscentral som kan samla unga vuxna med psykisk ohälsa och/eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning till dialoger. En organisationsskiss för den framtida sambandscentralen utarbetades och såväl vård och omsorgsförvaltningen som arbetsmarknadsförvaltningen har arbetat med att implementera metoden inom Uppsala kommun. **(Bilaga 3)**

Styrgruppen för ”Jag gör politik” är numera styrgrupp för arbetet med sambandscentralen. I styrgruppen ingår tjänstepersoner från vård- och omsorgsförvaltningen respektive arbetsmarknadsförvaltningen samt nämndledamöter från såväl arbetsmarknads- som omsorgsnämnden. I styrgruppen representeras även Funktionsrätt Uppsala län.

Från och med 1 januari 2023 är det nya nämndledamöter i såväl arbetsmarknadsnämnden som omsorgsnämnden och därför behöver nya nämndledamöter utses som ska ingå i styrgruppen för arbetet med sambandscentralen. Den nya styrgruppen kommer ledas av ordförande för Funktionsrättsrådet Uppsala kommun och möten hålls cirka fyra till sex tillfällen per år.

Ekonomiska konsekvenser

Inte aktuellt i ärendet.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 2 februari 2023
- Bilaga 1. ”Jag gör politik” – slutrapport till Allmänna arvsfonden
- Bilaga 2: Metodmanual för medborgardialoger
- Bilaga 3: Organisationsskiss för sambandscentral psykisk hälsa Uppsala kommun

Arbetsmarknadsförvaltningen

Lena Winterbom
Förvaltningsdirektör

Slutrapport projektstöd – redovisning av stöd ur Allmänna arvsfonden

Slutrapport med bilagor skickas med post till:

Kammarkollegiet

Arvsfondsdelegationen

Box 2218, 103 15 Stockholm

- Slutrapporten består av två delar. Frågorna i del 1 handlar om projektets sista år. Frågorna i del 2 handlar om den totala projekttiden.
- Om ni har ett eller två år kvar på ert projekt ska ni redovisa på blanketten *Årsrapport med projektplan för projektstöd* som finns att ladda ner från www.arvsfonden.se/redovisningsmallar.

STÖDMOTTAGARE

Organisationens fullständiga namn	Funktionsrätt Uppsala kommun
Organisationsnummer	817602-5008
Projektets namn	Intern extern dialog / Jag gör politik
Arvsfondens diarienummer	4.2.1-594-18
Adress till stödmottagaren	Kungsgatan 64
c/o-adress	Klicka eller tryck här för att ange text.
Postnummer	753 18
Postort	Uppsala
Kontaktperson hos stödmottagaren	Fredrik Larsson
E-postadress till kontaktperson	fredrikl@flproduction.se
Telefon till kontaktperson	070-17 50 478
Projektledare	Anneli Gustafsson
E-postadress till projektledare	anneli.gustafsson@c.hso.se / anneli.gustafsson@nsph.se efter projektslut
Telefon till projektledare	070-035 36 91
Projektets sista projektår	☐ Två ☒ Tre
Med redovisningsperiod	åååå-mm-åå – åååå-mm-dd

ARVSFONDSDELEGATIONEN

Postadress

Box 2218
103 15 Stockholm

Besök

Kammarkollegiet
Slottsbacken 6

Telefon

08-7000 800

E-post

info@arvsfonden.se

Webb

www.arvsfonden.se

2021-10-14 - 2022-10-13

Uppllysning

Bekräfta att du läst nedanstående text genom att kryssa i rutan.

HANTERING AV PERSONUPPGIFTER

Uppgifterna som hanteras i denna ansökan inklusive tillhörande bilagor sparas och hanteras i enlighet med Dataskyddsförordningen. Uppgifterna kan komma att användas vid förnyad kontakt. Läs mer om vår hantering av personuppgifter på www.arvsfonden.se.

Checklista för obligatoriska bilagor till slutrapport för projektstöd

Kryssa i respektive ruta.

- Bilaga 1: Slutrapport ekonomi för projektstöd. Excelfilen kan laddas ner från www.arvsfonden.se/redovisningsmallar.
- Bilaga 2: Revisors granskningsrapport. Wordfilen kan laddas ner från www.arvsfonden.se/redovisningsmallar.
- Bilaga 3: Eventuella bilagor, exempelvis pressklipp, material m.m.
- Bilaga 4: Utdrag ur bankkontot där medlen från Allmänna arvsfonden hålls avskilda för hela projektåret.

Om det skett några förändringar i era stadgar, styrelsens sammansättning och/eller på annat sätt rätten att företräda er organisation sedan nedan dokument senast lämnades in, komplettera med:

- Bilaga 5: Kopia av organisationens stadgar.
- Bilaga 6: Kopia av organisationens senaste årsredovisning (verksamhetsberättelse och ekonomisk berättelse).
- Bilaga 7: Kopia av styrelseprotokoll och/eller årsmötesprotokoll som visar styrelsens nuvarande sammansättning och vilka som är utsedda firmatecknare (behörig företrädare). Både namn, funktion/titel och behörighet måste framgå. Protokollen ska vara justerade.

Kom ihåg

Bekräfta att du läst nedanstående text genom att kryssa i rutan

- Skriv kortfattat, gärna indelat i stycken. Observera att texten du fyller i direkt i formuläret inte kan formateras. Om du vill använda dig av fetmarkering eller punktsatser kan du författa texten i ett annat dokument och klippa in den i rutan under respektive fråga. **Slutrapporten ska vara max 20 sidor.**
- Säkerställ att alla obligatoriska bilagor skickas in tillsammans med slutrapporten utifrån checklistan ovan.
- Mejla även den ifyllda slutrapporten (Word) och den ekonomiska redovisningen av projektstödet (Excel) till er handläggare vid Allmänna arvsfonden.

Redovisning

Del1 – Redovisning av projektets sista år

1. Genomförande

Vilka resultat har ni uppnått i förhållande till de mål som sattes upp för det senaste projektåret?

Under våren 2022 kunde vi äntligen börja planera för att ha två större dialoger IRL, vilket varit vårt mål redan under år 2 (uppskjutet pga pandemin). Fyra deltagare anmälde sig till att bilda en planeringsgrupp tillsammans med projektledningen. I juni hade vi två dialoger på temat som deltagarna valt: Försörjning och meningsfull vardag. Vid första dialogen deltog 25 personer och vid andra 30: unga vuxna, politiker och tjänstepersoner.

Överlevnaden har varit ett centralt mål för år 3. Under våren hade vi en ny rekryteringsprocess och våra fem nya deltagare genomgick smågruppsfas och anslöt sedan till den befintliga gruppen deltagare. I väntan på de större dialogerna i juni övade vi genom att arrangera mini-dialoger utifrån ämnen som kommit upp i den nya smågruppen: SIP och boendestöd. En person från vård- och omsorgsförvaltningen och en person från arbetsmarknadsförvaltningen deltog under våren 2022 i dialogernas olika faser för att lära sig metoden så att kunskapen skulle leva vidare efter projektslut. Utvärderingarna visade att många deltagare uppskattade att samtalsledare var öppet egenerfarna. I linje med detta fick även de fyra deltagarna från planeringsgruppen öva på assisterande samtalsledarfunktioner. Vi laborerade med att dela upp ansvar för samtalsledningen på olika personer. Någon kunde hålla i koll på klockan. Någon kunde hälsa välkommen. Någon kunde hålla särskilt koll på att alla kom in i samtalet.

Ett centralt mål var att slutföra metodmanualen som vi påbörjat under år 2. Vi har tillsammans med deltagarna utvärderat alla olika events vi arrangerat och sedan justerat i manualen vid behov. Vi hoppas att arbetet ska fortsätta på detta ständigt utvecklande sätt även efter att projektet tagit slut.

För att metoden inte bara skulle hamna i skrivbordslådan, insåg vi redan under år 2 att vi behövde hitta en infrastruktur som kunde säkra formerna för det fortsatta arbetet. Då socialpsykiatrien börjat arbeta för att uppnå systematisk brukardelaktighet uppstod en bra yta för samarbete.

Efter att ha tittat närmare på några olika modeller föreslog våra unga vuxna deltagare att projektet skulle övertas av kommunen i form av en sambandscentral likt den som skapades för personer med intellektuell funktionsnedsättning i samarbete med Arvsfondsprojektet Ge makten vidare. Även vår målgrupp möter stora problem vad gäller samordning, vilket motiverar sambandscentralen. När våra deltagare tittade på sina individuella berättelser i grupp började de upptäcka hur dessa också kunde kopplas till verksamhets- och system/politisk nivå. En sambandscentral kan främja att det inte skapas imaginära vattentäta skott mellan inbördes nivåer. Inom

brukardelaktighet har dessa ofta kommit att delas upp på ett sätt som deltagarna tyckte delvis kunde få olyckliga konsekvenser. Styrgruppen, som leds av ledande politiker och verksamhetschefer i Uppsala kommun samt styrelseledamöter i Funktionsrådet Uppsala kommun, har drivit igenom idén om sambandscentralen. Den konstaterades falla väl inom ramen för kommunens redan beslutade budget. Arbetsmarknadsförvaltningen och vård- och omsorgsförvaltningen finansierar nu sambandscentralen med en anställd på 50% vardera.

De fyra unga vuxna från planeringsgruppen har också tillsammans med projektledaren och expertkonsulten utgjort ett slags arbetsutskott för projektet/övertagandet/sambandscentralen. Det var nödvändigt att etablera ett sådant arbetsutskott då det blev alltför svårhanterligt att genomföra alla moment med hela storgruppen med unga vuxna deltagare.

Bilaga 1. visar den initiala organisationsplan som projektet tagit fram tillsammans med deltagarna och arbetsgruppen för sambandscentralen. Styrgruppen har beslutat att man ska arbeta utifrån denna under övertagandeprocessen. Framöver kan sambandscentralen eventuellt komma att expandera till fler åldersgrupper med psykisk ohälsa.

2. Metod och aktiviteter

Vilka aktiviteter har genomförts under året?

Hur har ni genomfört aktiviteterna?

Se bilaga 2: Tabell_aktiviteter_år3

Hur har ni arbetat för att främja jämställdhet, tillgänglighet och mångfald?

Hela upplägget med dialogerna i juni var att hitta ett format där alla medverkande skulle kunna mötas så maktutjämnat som möjligt. De unga vuxna fick själva välja en lokal de kände sig trygga i och en mötestid som fungerade för dem (senare eftermiddag till tidig kväll). Vi höll förmöte och även individuella samtal med deltagarna så att de skulle känna sig trygga inför dialogerna. Vi genomförde de största delarna av dialogerna i mindre grupper och planerade för en god balans av unga vuxna, politiker och samtalsledare. Tjänstepersonerna fick bara vara med vid den andra dialogen, då vi skulle titta på lösningar. Detta för att inte riskera att politiker och tjänstepersoner skulle bolla ansvaret mellan varandra utan att verkligen lyssna på deltagarna. Vi riggade också för att det inte skulle uppstå debatt utan konstruktiv dialog. Vid första dialogen fokuserades bara på att bara samla in problem utan någon inbördes rangordning. Vid andra dialogen fokuserade vi på förslag till lösningar. Många tyckte att detta uppdelade format varit väldigt tydligt. Vi kan dock konstatera att Sambandscentralen behöver fortsätta jobba på detaljer, såsom att få en bra balans mellan olika behov kopplade till förmåga att hålla fokus. Vissa behöver många pauser medan andra blir distraherade av många avbrott.

Talrundor med begränsad taltid har uppskattats av deltagarna för att inte någon ska ta över dialogen medan någon annan har svårt att själv bryta sig in i samtalet. Utmaningen ligger i att genomföra talrundor utan att samtalets dialogmoment mellan de olika deltagarna tappas bort.

Vi har aktivt försökt hitta tider för dialogerna som passar deltagarna. En del av dem har svårt med tidiga mornar, varför vi undvikit sådana helt. Andra är i arbetsträning eller liknande på dagen, varför eftermiddagar/kväll föredragits av de flesta.

Även om vi haft möten IRL har det varit möjligt att delta via länk om deltagare önskat det.

Vi påminner alltid om kommande dialog med mejl dagen innan och sms på förmiddagen samma dag. Flera deltagare har sagt att detta varit avgörande. Annars hade de inte kommit på dialogen.

Kanske hade vi kunnat jobba ännu mer för att etablera kontakter till specifika områden i staden, såsom Gottsunda, där antalet nyanlända såväl som personer som står utanför arbete och studier är högre. Sambandscentralen skulle i fortsättningen kunna arbeta vidare med att undersöka hur man bättre kan nå fram med information till unga vuxna som också lever med psykisk ohälsa i sådana områden.

Vad har fungerat bra i projektet och vad har fungerat mindre bra?

Hur har ni hanterat det som varit mindre bra?

Vi insåg fort att etableringen av sambandscentralen innebar utmaningar i det organisationsmässiga förberedelserna. Ge makten vidare sambandscentral bedrivs i form av en daglig verksamhet inom en förvaltning. I vårt fall behövde vi få till samarbete mellan två förvaltningar med vissa skillnader i kultur och arbetssätt. Det har tagit tid att hitta fram till vilka personer som ska vara med i processen. Ibland har det varit många inblandade i möten vilket inneburit utmaningar för kontinuiteten. En slutsats av vårt arbete under våren är att den här typen av processer med stora förvaltningar behöver få ta tid och testas fram vartefter. Kunskaperna om hur man behöver arbeta med brukardelaktighet utvecklas också genom detta arbete.

En annan slutsats är att det är viktigt att målgruppen bjuds in i processen med att välja/utse/anställa de personer som kommer att arbeta nära tillsammans med dem. Vi hade önskemål om involvering tidigt i processen. Det tycks ännu vara ovant att arbeta med brukarinvolvering på detta sätt inom förvaltningarna, men förhoppningsvis har vårt arbete inspirerat till nya tankar. Det är viktigt för kontinuiteten och kunskapsbyggandet att lägga tid på att rekrytera lämpliga personer.

En annan insikt är att mycket av projektledarens tid har gått till samordning och kommunikation med alla inblandade aktörer under hela processen. Det är viktigt att räkna med detta i kommande arbete.

En ytterligare insikt är hur snabbt flera deltagare har utvecklats till att våga ta större roller när de fått lite extra stöd. Det är viktigt att ta tid till det. Vår upplevelse är att detta också har återhämtande effekter.

Frågan om "vad deltagarna önskar" måste alltid ställas. Samtidigt konstaterar vi att det är nödvändigt att skapa en struktur för snabba beslutsgångar, när sådana krävs. Som vi tidigare nämnt etablerade vi en planeringsgrupp dit fyra unga vuxna deltagare anmälde sig frivilligt. Gruppen kom också att fungera som ett informellt arbetsutskott för de frågor som krävde snabba svar. Alla kan och vill inte tycka till om allt hela tiden. Vi tror att det är viktigt att jobba vidare med att utveckla en organisationsstruktur som kan sortera mellan beslut som behöver tas av helgrupp respektive arbetsgrupp.

3. Samarbeten

Vilka organisationer har ni samarbetat med under året?

Vilka roller har de haft i projektet?

Attention Uppsala.

Styrelseledamot Elisabeth Axberg. Har medverkat i arbetsgruppen för sambandscentralen. 073-620 04 03. eli uppsala@gmail.com.

Arbetsmarknadsnämnden:

2:e vice ordf. (samt ledamot i kommunala funktionsrådet) Robin Kronvall. Delat ordförandeskap i projektets styrgrupp. robin.kronvall@pol.uppsala.se.

Suppleant Anita Ericsson. Ledamot i projektets styrgrupp. Anita.ericsson@pol.uppsala.se.

Arbetsmarknadsförvaltningen:

Verksamhetsledaren Henrik Jansson. 018-727 60 26 Henrik.jansson@uppsala.se

Samordnaren Kjell-Åke Gårdh. 018-727 85 87 Kjell-ake.gardh@uppsala.se

Omsorgsnämnden/äldrenämnden:

Ordförande Angelique Prinz Blix. Delat ordförandeskap i projektets styrgrupp. Angelique.prinz.blix@pol.uppsala.se

Kommunalrådet Eva Christiernin. Ledamot i projektets styrgrupp. 018-726 02 60 eva.christiernin@uppsala.se.

Vård- och omsorgsförvaltningen:

Socialpsykiatrins verksamhetsledare Anna Lennartsson. Ledamot i projektets styrgrupp. 018-727 53 99, anna.lennartsson2@uppsala.se

Brukarombudet Jeanette Nordin. Medverkade i planeringen och utförandet av dialoger i juni samt medverkar i arbetsgrupp för sambandscentralen. 072-567 48 70, jeanette.nordin@uppsala.se.

Samordnare vid FoU Socialtjänst, Region Uppsala, Ulrika Toresten. Bollplank och stöd. 018-617 13 44. Ulrika.toresten@regionuppsala.se

4. Målgruppens delaktighet

Beskriv projektet huvudsakliga målgrupp/er.

Unga vuxna ca 25 til 35 år med psykisk ohälsa som lever i Uppsala kommun och som står utanför arbete och studier.

Hur har ni nått målgruppen?

Vilka grupper har det varit svårare att nå och hur har ni hanterat det?

I första hand har vi riktat oss till de kommunala verksamheter som jobbar med målgruppen. Vi har haft svårt att nå personer som har mer akut psykisk ohälsa. Vi har fått acceptera att det är så. Även om det kan fungera återhämtande att delta i våra grupper så finns det livssituationer som är alltför svåra för att sådan öppning ska kunna uppstå.

Det har också varit svårt att nå personer som är i arbetsträning eftersom många uppger att de har fullt upp med det. Vi har försökt hitta tider som passar dessa personer. Vi undviker även alltför långa möten för att öka tillgängligheten. Även om vi haft möten IRL har man alltid haft möjlighet att delta digitalt.

Hur har målgruppen varit delaktig i projektets genomförande under året?

Vilka roller har målgruppen haft?

Målgruppen har varit delaktig i det mesta som gjorts, såsom planering och genomförande av dialoger och slutwebbinarium, framtagande av metodmanual. Se bilaga 2.

5. Projektets omfattning under året

Ange hur många aktiva deltagare som projektet har haft under året. Med aktiva deltagare menas barn, ungdomar, äldre och/eller personer med funktionsnedsättning som har inflytande över projektets planering och genomförande och som återkommande/över en längre tid medverkat i projektets aktiviteter.

Barn till och med 11 år med eller utan funktionsnedsättning 0

varav andel pojkar: 0 %

varav andel flickor: 0 %

varav andel annan könskategori: 0 %

Ungdomar från 12 till och med 25 år med eller utan funktionsnedsättning 0

varav andel pojkar/män: 0 %

varav andel flickor/kvinnor: 0 %

varav andel annan könskategori: 0 %

Vuxna från 26 till och med 64 år med funktionsnedsättning 15

varav andel män: 53 %

varav andel kvinnor: 34 %

varav andel annan könskategori: 13 %

Äldre från 65 år med eller utan funktionsnedsättning 0

varav andel män: 0 %

varav andel kvinnor: 0 %

varav andel annan könskategori: 0 %

Ange hur många andra personer ur Allmänna arvsfondens målgrupper som nåtts av projektets information, erfarenheter och resultat genom till exempel en enstaka föreläsning, en film, en bok eller liknande.

100

Ange hur många andra personer (sekundära målgrupper som exempelvis yrkesgrupper, beslutsfattare, anhöriga, allmänheten) som omfattats av projektet.

Brukarnära medarbetare i kommunen: 75. Socialsekreterare, handledare etc: 100. Chefer, strateger etc. 40. Politiker: 40. Föreningsaktiva: 40

6. Överlevnad

Vad har ni gjort under året för att skapa förutsättningar för att projektets resultat och erfarenheter ska kunna leva vidare efter projektiden?

Det kan vara i den egna organisationen, samarbetsorganisationerna och/eller på annat sätt.

Tidigt under år 3 undersöktes möjligheterna att starta Medborgardialogsbyrån i Uppsala som ett slags systemverksamhet till Brukarrevisionsbyrån i Uppsala län. Tanken från deltagare och projektledning var att kommuner i länen skulle kunna köpa in dialogpaket där eggenerfarna assisterande samtalsledare kunde hyras. Detta som konsulter för att bidra med expertis vid planering och assisterande samtalsledning vid dialoger samt för att hålla mini-dialoger med intresserade tjänstepersoner och politiker om hur man kan göra dialoger mer tillgängliga för målgruppen. En sådan dialogbyrå skulle ha kunna skapa arbetsmöjligheter för de deltagare som kände sig redo för att ta på sig tydligt avgränsade uppdrag. Det konstaterades att arbetet med en sådan byrå hade blivit för omfattande och vi kunde inte hitta ett lämpligt sätt att arbeta vidare med denna idé.

Därför övergick vi till idén om en sambandscentral. Vi har samarbetat intensivt med arbetsmarknadsnämnden och förvaltningen samt omsorgsnämnden och vård- och omsorgsförvaltningen för att projektet ska kunna övergå i denna sambandscentral. Kontakter har också hafts med Uppsala kommuns sambandscentral Ge makten vidare 2.0, som kom till stånd genom FUB:s arvsfondsprojekt Ge makten vidare. Lansering av den nya sambandscentralen är planerad till slutet av november 2022. Se bilaga 1 och 3 (SC Syfte och avgränsningar) för de underlag som vi tillsammans tagit fram för sambandscentralen. Se även rapporten "Det blir bättre lösningar om vi jobbar med problemen tillsammans" (bilaga 4) från dialogerna i juni. Den ska ligga till grund för hur sambandscentralen kan jobba vidare med fördjupningsdialoger. Rapporten redogör för vårt arbetssätt inför och under dialogerna. Den redogör även för alla problem som kom upp och de förslag på lösningar som dialogdeltagarna tillsammans formulerade. I rapporten finns även en bilaga som redogör för den feedback vi fick efter dialogerna rörande formatet samt formmässiga utvecklingsförslag inför kommande dialoger. Vi har också tagit fram en manual som beskriver arbetssättet (bilaga 5).

7. Dokumentation och spridning

Hur har ni dokumenterat projektets erfarenheter?

Vi har minnesanteckningar från olika möten (styrgruppsmöten, arbetsgruppsmöten, planeringsmöten). Från dialoger har vi skrivit ner punkter. Projektledaren har skrivit kortare rapporter till styrgruppen och även fört loggbok.

Som en del av vårt metodutvecklingsarbete har vi gjort seminstrukturerade intervjuer med de nya deltagare som var med i en förberedande smågrupp våren 2022. Detta för att ta del av deras upplevelser och fånga in förslag till förbättringar. Intervjuszvaren har transkriberats och anonymiserats.

Vi har skrivit rapporten "Det blir bättre lösningar om vi jobbar med problemen alla tillsammans" (bilaga 5) från de två dialogerna i juni på temat Försörjning och meningsfull vardag.

Projektledning har tillsammans med deltagarna tagit fram en metodmanual (se bilaga 6) utfifrån erfarenheter vi dragit av att testa olika former av dialoger tillsammans med deltagarna och gästerna.

Projektets slutwebbinarium på två timmar spelades in och finns att se i efterhand på Funktionsrätt Uppsala kommuns Youtubekanal under en begränsad tid.

https://www.youtube.com/results?search_query=funktionsrätt+uppsala+kommun

Hur har ni arbetat med att sprida information, kunskap och erfarenheter från projektet?

Manualen, rapporten och utvärdering finns nu tillhanda på projektets hemsida.

Rapporten "Det blir bättre lösningar om vi jobbar med problemen alla tillsammans" har även spridits till AMN, AMF, OMN, VOF, Funktionsrättsrådet och andra relevanta aktörer.

Vi hade under våren informationsevents riktade till enheter i Uppsala kommun där unga vuxna med psykisk ohälsa finns – för att rekrytera nya deltagare.

Vår expertkonsult skrev en artikel i VoxVigor (en Uppsalabaserad nättidning om psykisk ohälsa) om vårt arbete. Se bilaga 6 eller:

<https://voxxigor.se/det-ar-okej-att-det-ar-svart-och-obekvamt-sa-lange-vi-mots/>

Vi har gjort inlägg på Jag gör politik's sidor på Instagram och Facebook

Dialog var planerad tillsammans med Funktionsrätts ombudsman och en deltagare, riktad till föreningarna om etableringen av sambandscentralen. Den blev dock inställt pga för få anmälda deltagare.

Två deltagare deltog i avslutande panelsamtalet vid Uppsala läns psykiatrivecka i november 2021.

Information om projektet till forskare inom forskningsprogrammet Userinvolve.

Slutwebbinariet 6/10-22 som spelades in, lades ut på Funktionsrätt Uppsala kommuns Youtubekanal och länken har spridits. Webbinariet innehöll en presentation av vad vi kommit fram till, en visning av film som deltagarna gjort om arbetet, en

inspirerande föreläsning om kunskaps(o)rättvisa med forskaren i socialt arbete, Katarina Grim samt ett panelsamtal om unga vuxna med psykisk ohälsa och inflytande mellan tre av våra deltagare, politikern Angelique Prinz Blix och forskaren Hilda Näslund som är expert på brukarinflytande.

Vi medverkade vid Länsstyrelserna Södermanland, Västmanland och Uppsala läns konferens med temat Funktionshinderspolitik och lokala förutsättningar. Konferensen riktade sig till kommun- och regionpolitiker och tjänstepersoner samt civilsamhällesaktörer.

8. Förändringar och avvikelser

Har ni behövt förändra något i projektet jämfört med senaste årets projektplan?

Beskriv i så fall vilka förändringar ni gjort och hur de genomförts. Det kan handla om exempelvis målgrupp, tidsplan, aktiviteter, samarbeten.

Flera unga vuxna, som varit särskilt intresserade har arvoderats för att delta i kommunikations-, utvecklings- och planeringsarbete i projektet. De har deltagit i olika möten med kommunen, bl.a. om sambandscentralen, och gett röst och ansikte åt arbetssättet. De har deltagit aktivt i planeringen och genomförandet av dialoger. Några av deltagarna har också övat på samtalsledande funktioner samt expertgranskat manualmanus.

Istället för att köpa in tjänsten externt såsom filmproduktion, layout och hemsidesarbete, kunde glädjande nog också dessa meriterande arbeten genomföras av unga vuxna deltagare, mot arvode.

Istället för att genomföra en större och tidsmässigt längre slutkonferens med en massa olika aktörer gjorde vi ett två timmar långt slutwebbinarium. Vi ville unvika att göra en konferens OM de unga vuxna och istället åstadkomma något MED dem. Ett mer intimt format begränsat till två timmar funkade då bättre. Tre unga vuxna deltog i ett panelsamtal tillsammans med en politiker och en forskare.

Föreningens ombudsman behövde engagera sig något mer än planerat i övertagandeprocessen. Det är viktigt att han etablerat en relation till de unga vuxna deltagarna. Han har nu även blivit väl insatt i de olika arbetsmomenten och kan bättre bidra till kommunens övertagande, stötta de unga vuxna och övervaka processen å föreningens vägnar när projektet tagit slut. Under den sista projektveckan kontaktades vi av ett regionråd som önskade se en fortsättning av arbetet genom kommunal samverkan. Föreningens ombudsman kommer att finnas med också i utredandet av en sådan eventuell process, tillsammans med unga vuxna från projektet.

9. Ekonomisk redovisning

Ekonomisk redovisning av projektets kostnader och intäkter för det sista projektåret ska göras i Exceldokumentet *Slutrapport ekonomi för projektstöd* som laddas ned från www.arvsfonden.se/redovisningsmallar.

Kommentera budgetposter där utfallet avviker med minst 20 000 kronor jämfört med projektets beviljade budget. Var beredd att svara på frågor även om mindre avvikelser.

Externa tjänster: Våra kostnader för projektkonsult har varit lägre än beräknat sett till den ursprungliga beviljade budgeten. I gengäld har vi kunnat använda pengar till de ökade kostnaderna för deltagararvoden samt administration av dessa. Vi har jobbat med våra deltagare i mycket större omfattning än ursprungsplanen. Unga vuxna har varit aktiva i metodutvecklingen då vi har finjusterat olika format som tagits fram under de första två åren. Vi hade en ny smågrupp under våren 2022. Detta bidrog till att personerna från AMF och VOF som ska ta över projektledningens arbetsuppgifter kunde få uppleva hur arbetet går till. Unga vuxna deltagare har deltagit i planeringen av sambandscentralen, junidialogerna och slutwebbinariet. Unga vuxna har också arvoderats för att representera projektet vid möten och konferens. Unga vuxna har också arvoderats för att göra en film om projektet, slutförandet av manualen och dess layout, hemsidesarbete och teknisk support.

Med anledning av en pensionsavgång kunde föreningen inte själv sköta ekonomiredovisningen och vi behövde redan under år 2 anlita extern tjänst. Tillsammans med de ökade kostanderna för arvoden blev ekonomiredovisningen dyrare sett till ursprungliga planen. Ekonomiredovisningen var dessutom alltför lågt budgeterad i den ursprungliga beviljade ansökan.

Trots dessa ökade kostnader har vi sparat in på kostnader under externa tjänster.

Lokalhyra och inrikes resor: Pandemiläget gjorde att vi inte hyrde lokaler till kontor. När restriktionerna släpptes var fortfarande de flesta mötena digitala. Våra dialoger har vi, efter önskemål från deltagarna, haft på kommunens träffpunkt Tinget där vi inte behövt betala för möteslokaler. Vissa möten har varit förlagda på Funktionsrätt där vi haft tillgång till billiga mötessrum. Vi har haft mycket små kostnader för resor då många deltagare meddelat att de skött sina resekostnader till dialoger och möten på annat sätt. Pandemiläget gjorde att det inte blev några resor ut i landet.

Informationsspridning och marknadsföring: Tillsammans med deltagare beslutade vi oss för att inte göra någon externt producerad film om vårt arbete. Istället gjorde arvoderade deltagare själva en film av berättelser och stillbilder vi hade från olika dialoger och möten från projektet. Det upplevdes tryggare och rimligare sett till tid, ork och intresse. Vi anlidade heller ingen extern konsult för granskning och layout av manualen. Också här kunde vi, glädjande nog, istället ge meningsfulla arbetsuppgifter och meriter till arvoderade deltagare. Detta medförde stora besparingar under posten informationsspridning och marknadsföring.

Andra verksamhetskostnader: Då vi hade våra stora dialoger (externa dialoger) på träffpunkten Tinget hade vi lägre kostnader för genomförande och förtäring än planerat. Inspirerade av den snabba digitaliseringen som pandemin medförde genomförde vi ett slutwebbinarium istället för en fysisk slutkonferens, vilket bidrog till stora besparingar.

Kommentera eventuell avvikelse som gäller annan finansiering eller egen finansiering respektive ideellt arbetade timmar som projektet haft under det gångna projektåret jämfört med vad som angavs av er i ansökan.

[Klicka eller tryck här för att ange text.](#)

Del2 – Redovisning av den totala projektiden

10. Genomförande och resultat

Har ni uppnått de resultat ni satte som mål i ansökan?

Summera kortfattat vilka mål ni hade från början, vilka resultat ni uppnått och hur ni gått tillväga.

Projektet hade tre övergripande mål:

1. Erbjud personer ur målgruppen en trygg plats att utforska politiken och den egna politiska viljan.
2. Stärka målgruppens politiska/intressepolitiska röst och därmed stärka gruppens inflytande och delaktighet i samhället och politiken.
3. Utveckla en metod att använda i politiska deltagandeprocesser (en särskild form av medborgardialog) som främjar marginaliserade samhällsgruppers deltagande och därmed bidrar till rättvisa och jämlika inflytandeprocesser.

Sammanlagt skulle 25 deltagare rekryteras till små trygga samtalsgrupper där de tillsammans med samtalsledare skulle kunna öva på "att göra politik". Utifrån det som framkommit i smågrupperna skulle man sedan skriva en rapport och därefter bjuda in till en större dialog som skulle grunda sig på rapporten. Efter att denna process avslutats står det i ansökan att "arbetet med att involvera målgruppen ska drivas vidare av kommunens Vägledare – förhoppningsvis tillsammans med deltagare IED som vill fortsätta att utveckla sitt politiska engagemang – som kommer arbeta med att belysa aktuella politiska frågor som berör gruppen genom att bjuda in till återkommande möten (ca 4 ggr/år) och via diskussionsforum på internet för att utbyta tankar, åsikter och erfarenheter inom målgruppen" (s. 4).

Vi har följt planen och uppnått målen. Utifrån vårt arbete tillsammans med deltagarna har vi tagit fram en metodmanual. Vi har även, tillsammans med kommunen, planerat övertagandet av arbetssättet. Detta i form av en sambandscentral. Kommunen har utsett en person från arbetsmarknadsförvaltningen och en från vård- och omsorgsförvaltningen för att överta samordnings- och samtalsledningsansvaret. Precis som projektet kommer sambandscentralen ha en styrgrupp bestående av politiker och tjänstepersoner från förvaltningarna samt Funktionsrätt Uppsala kommuns ombudsman.

Under projektets tre år har vi varit i kontakt med ett 50-tal personer från målgruppen och 31 av dem har deltagit smågruppsfasen. I slutet av år 3 har vi 15 personer kvar som regelbundet deltar vid dialoger och möten. Vi insåg tidigt att rekryteringen skulle ta tid, eftersom målgruppen är så fragmentariserad och i huvudsak har individuella insatser utspridda på olika håll i kommunen, i den mån de har några insatser alls. Vi testade oss fram till en metod för rekrytering som kan utvecklas av kommunen framöver.

Utvärderingar som vi genomfört visar att deltagarna tycker att de stärkts av att delta i smågrupperna och dialogerna. Bl.a. har de fått en vidgad syn på vad politik kan innebära. De har stärkts av att träffa andra i liknande situation och de känner hopp när det upplever att samhället vill höra vad de har att berätta.

Hade ni några mål som ni inte uppnådde?

Beskriv kortfattat vilka och varför.

Ändringar gjordes i den plan för utvärdering som finns i ansökan. Feedback togs in från olika håll. Attention frågade personer i målgruppen om utvärderingsupplägget. Efter detta kortade vi utvärderingsomfånget. De delar av utvärderingen som specifikt handlar om deltagarna kom istället att ta mer fasta på deras egna upplevelser och eventuellt upplevda effekter av dialogerna. Denna ändring var också ett önskemål från politiker och tjänstepersoner i styrgruppen. Istället la vi mer fokus på att tillsammans med deltagarna undersöka hur dialoger kunde göras mer tillgängliga för personer med psykisk ohälsa. Detta gjordes genom att vi kontinuerligt testade olika upplägg och hade utvärderande gruppmöten alt. genomförde enkäter eller intervjuer med deltagarna.

Vilka har varit projektets viktigaste samarbeten?

Det genomgående nära samarbetet med Uppsala kommun har varit det viktigaste samarbetet. Vi har haft såväl högsta politiska nivån som chefsnivån representerad i styrgruppen. Här fanns personer som hade mandat att ta beslut och skicka vidare dem till förvaltningarna. Vi har arbetat tillsammans med kommunala verksamheter med informationsspridning, rekrytering, dialogarrangemang och övertagande.

Vilka har varit de viktigaste framgångsfaktorerna för projektet?

Det var framgångsrikt för målgruppen att få börja i små trygga grupper och att de själva, tillsammans, fått styra över när, var och hur länge man skulle ses.

Det var viktigt att deltagarna också stöttades att ta nästa steg ut i en lite större gemenskap där alla våra deltagare var med på samma möten. Här upptäckte vi att deltagarna önskade ett mellansteg från den trygga förberedande smågruppen och den större dialogen (som vi enligt ansökan skulle arrangera). Därför testade vi oss fram till ett format för "mini-dialoger". Till sådana bjöds samtliga deltagare från målgruppen som valt att fortsätta, men bara 1-3 gäster och en begränsad fråga eller verksamhet. Under dialogerna använde vi oss, på uppmaning av deltagare, av talrundor för att alla skulle komma in i samtalet oavsett tidigare vana att ta till orda. Med tiden blev vi bättre och bättre på att arrangera denna typ av dialoger och på slutet hade vi t.ex. en mycket uppskattad mini-dialog om boendestöd som blev en slags uppföljning till den av kommunen beställda brukarrevision som genomförts året innan om just boendestöd. En mini-dialog är förhållandevis lätt att planera och genomföra då målgruppen ju redan är samlad men kan ge viktig input till kommunen från målgruppen. Större dialoger kräver mer förarbete och kan arrangeras 1-2 ggr per år.

Utifrån våra utvärderingar och våra möten med deltagarna har det blivit allt tydligare att en viktig framgångsfaktor varit att samtalsledarna (projektledaren och expertkonsulten) varit öppna egenskaper. Det har upplevts minska känslan av "vi-och-dom" och stigma i gruppen. I slutskedet lyftes detta fram allt tydligare i metodmanualen, efter önskemål från deltagare.

Vilka hinder har haft störst påverkan för projektet?

Pandemin gjorde att vi fick tänka om hela projektet. Först avvaktade vi och hoppades att pandemin skulle klinga av. Det tog tid att förstå att vi skulle bli tvungna att ställa

om till digitalt. Under vägen tappade vi några unga vuxna som inte kunde tänka sig att delta i zoomgrupper. Samtidigt fick vi in deltagare som istället föredrog det digitala formatet. För en del visade det sig nämligen vara tryggare eller enklare att delta hemifrån. Andra tyckte först att det var ovant och läskigt men efter några gånger blev vi alla alltmer vana. Vi kunde också ordna med hybridmöten då träffpunkten Tinget hade öppet genom hela pandemin. Där kunde de deltagare som föredrog att träffas tillsammans sitta framför en dator (men med lagom avstånd till varandra). En orsak till att vi skapade "mini-dialoger" som ett slags mellansteg mellan förberedande smågrupp och större dialog var att vi upptäckte att det var lättare att arrangera digitala dialoger på ett förhållandevis tryggt sätt i mindre format.

En nyckelfaktor för lyckat arbete med dialoger är att de som leder arbetet vill och vågar möta målgruppen/brukare/medborgare i dialoger som visserligen följer en plan men som ändå innehåller ett stort mått av improvisation i stunden. I ansökan betonades behovet av terapeutisk bakgrund hos samtalsledarna. Detta kom senare att tonas ned. Många av våra deltagare har däremot lyft fram den stärkande betydelsen av öppet egnerfarna samtalsledare. Samtalsledaren behöver kunna jobba aktivt med maktutjämning, och det kan underlättas om man kan sätta sig in i positionen som egnerfaren. Samtalsledaren behöver också kunna göra analyser av dialogerna, så som att översätta samtalsämnena till politik och kunna sätta personliga erfarenheter i en mer strukturell kontext. En stor fördel är också om samtalsledaren någorlunda känner till olika verksamheter inom kommunen, för att kunna bjuda in rätt personer. Vi har sett hur mycket kunskap som skapas genom dialogerna – om man är öppen och nyfiken på ett sådant utforskande lärande. Och det är förmodligen genom våra misstag som vi alla lärt oss mest. Överlämnandet till kommunen försvårades dock då de personer som utsetts till att överta projektledarens och expertkonsultens arbete inte följde planen för övertagandet. Tanken var att de, efter att de fått delta i informationsträffar för rekrytering och i en förberedande samtalsgrupp ledd av expertkonsulten, själva skulle göra samma arbete, nu under handledning av expertkonsulten. Efter denna process var det också tänkt att metodmanualen skulle kunna justeras en ytterligare gång. Det visade sig att personerna på eget bevåg bestämt att de inte skulle rekrytera några nya deltagare. Vår upplevelse var att personerna i fråga inte ville och vågade ge sig ut och rekrytera och sedan hålla i grupper. Därför tog de inte heller vara på möjligheten att öva, under handledning av projektledningen. Från denna erfarenhet tar vi med oss frågan – hur kan vi bli bättre på att inspirera fler människor att vilja och våga? De har heller inte samarbetat med de befintliga deltagarna i etablerandet av sambandscentralen, vilket försvårar brukarinflytade. Dessutom har informationen om vad som händer i processen varit bristfällig till styrgruppen. Projektet och föreningen har lyft detta med ledning och styrgrupp.

En av våra deltagare har dock hunnit få utbildning till samtalsledare i smågruppsfasen. Några av våra deltagare kan också användas av kommunen som ambassadörer vid informationsmöten. I längden tror vi att det är en framgångsfaktor att några unga vuxna, som har ork och vilja, själva erbjuds lönearbete inom sambandscentralen och att det ordnas med lämplig stödpersonal för dem. Föreningen trycker på att detta ska bli verklighet.

11. Projektets omfattning under den totala projektiden

Ange hur många aktiva deltagare som projektet har haft under den totala projekttiden. Med aktiva deltagare menas barn, ungdomar, äldre och/eller personer med funktionsnedsättning som har inflytande över projektets planering och genomförande och som återkommande/över en längre tid medverkat i projektets aktiviteter.

Barn till och med 11 år med eller utan funktionsnedsättning 0

varav andel pojkar: 0 %

varav andel flickor: 0 %

varav andel annan könskategori: 0 %

Ungdomar från 12 till och med 25 år med eller utan funktionsnedsättning 2

varav andel pojkar/män: 0 %

varav andel flickor/kvinnor: 100 %

varav andel annan könskategori: 0 %

Vuxna från 26 till och med 64 år med funktionsnedsättning 29

varav andel män: 41 %

varav andel kvinnor: 49 %

varav andel annan könskategori: 10 %

Äldre från 65 år med eller utan funktionsnedsättning 0

varav andel män: 0 %

varav andel kvinnor: 0 %

varav andel annan könskategori: 0 %

Ange hur många andra personer ur Allmänna arvsfondens målgrupper som nåtts av projektets information, erfarenheter och resultat genom till exempel en enstaka föreläsning, en film, en bok eller liknande, under den totala projekttiden.

350

Ange hur många andra personer (sekundära målgrupper som exempelvis yrkesgrupper, beslutsfattare, anhöriga, allmänheten) som omfattats av projektet under den totala projekttiden.

Brukarnära medarbetare i kommunen: 150. Socialsekreterare, handledare etc: 100. Chefer, strateger etc. 60. Politiker: 30. Föreningsaktiva: 60

12. Målgruppen

Beskriv vilka roller projektets målgrupp/er hade i **planeringen** av projektet.

Kom projektidén från målgruppen själv? Om inte – hur förankrades idén med målgruppen?

Personer från målgruppen intervjuades i ett tidigare projekt. Intervjuerna visade att gruppen hade mycket viktigt att berätta till kommunen och funktionsrättsrörelsen men att den behövde mycket stöd för att våga göra det.

Beskriv vilka roller projektets målgrupp/er hade i **genomförandet** av projektet under hela projektiden?

Det är deltagarna som stått i fokus vid alla våra dialoger. Efter att de första förberedande smågrupperna gått igenom sina träffar fick alla frågan om de ville fortsätta planera och delta i dialoger. Efter våra dialoger har vi haft utvärderingsmöten i grupp med deltagarna, skickat enkäter eller ringt runt och gjort individuella semistrukturerade intervjuer. Utifrån den information vi fått fram har vi kunnat utveckla metoden och tipslistorna.

Vi har allt mer involverat de deltagare som visat intresse för planering av dialoger.

Sista året etablerades en arbetsgrupp som deltog i vissa möten med förvaltningarna rörande sambandscentralen. De planerade även de större dialogerna i nära samarbete med kommunens brukarombud och projektledningen. Planeringsgruppen har även tränat på samtalsledning tillsammans med projektledningen och hjälpt till att kalla deltagare till möten.

Målgruppen har varit mer involverad i genomförandet av projektet än det ursprungligen var planerat.

Beskriv vilka roller projektets målgrupp/er hade i **den fortsatta verksamheten** efter projektets slut.

Projektets målgrupp fortsätter att stå i fokus för sambandscentralen. Se organisationsplan för sambandscentralen, bilaga 1.

Finns det några grupper som ni ville nå med projektet men inte lyckades?

Vi har nått gruppen genom aktivt uppsökande arbete. Trots detta var det särskilt svårt att nå de personer i målgruppen som har akut svår psykisk ohälsa. Vi har fått acceptera att det är så. Även om vi ser att det kan fungera återhämtande att delta i våra gruppträffar så finns det livssituationer som är alltför svåra för att en sådan öppning ska kunna uppstå.

Vilken betydelse har projektet haft för målgruppen eller målgrupperna?

Nedan följer två citat från våra transkriberade intervjuer med deltagare:

”Jag har absolut fått en bättre idé om vad t.ex. brukarinflytande handlar om. Jag vet ju själv att jag har massa erfarenhet av saker som inte betyder något för de flesta men helt plötsligt i den här gruppen så spelade det roll. Politik är intressant för mig sen innan men jag har nog inte någonsin länkat min erfarenhet till något inom politikens värld. Inte mer än att utbudet för de som behöver stöd/har rätt till stöd är otillräckligt. Fått lite bättre självkänsla av allt det där. Jag känner mig lite mindre konstig utav att veta att många andra upplever samma saker också. Jag har känt tillhörighet i gruppen som jag inte känt sen grundskolan typ.

En anna säger:

”Jag har fått en känsla av att, när man blir en grupp, så börjar man helt plötsligt bli någon att räkna med. Man får tyngd. Det är en förutsättning nästan för att vara med i

politik. När man kommer in i en sån här grupp så stärker det en själv. Individ. Ponus. Ens självförtroende, om man tillhör en grupp så räknas ens röst mer. Och man får mer inflytande då.”

Se även bilaga 8 ”Utvärdering. Deltagarperspektiv” om vad deltagarna själva berättar om att ha deltagit.

Därutöver konstaterar vi bl.a. att följande hänt i eller i eller genom projektet:

- En deltagare har haft uppdrag hos Brukarrevisionsbyrån i Uppsala.
- En deltagare fick jobb som demokratiambassadör hos kommunen inför valet 2022.
- Flera deltagare har haft arvoderade uppdrag inom projektet, såsom att spela in och redigera en ljudfilm av berättelser som projektet tagit fram, filmproduktion, granskning av rapporter och manual, teknisk support, layout- och hemsidesarbete.
- En deltagare blev erbjuden arbete på funktionsrättsrörelsens kursgård Ekolnäs, men arbetsförmedlingens rutiner omöjliggjorde tyvärr den fortsatta processen.
- En deltagare har sagt att hen fått inspiration att gå med i ett politiskt parti.

13. Överlevnad

Vad lever vidare efter projektiden? På vilket sätt och var?

Beskriv hur projektets erfarenheter och resultat lever vidare inom den ena organisationen, projektets samarbetsorganisationer och på andra sätt.

Projektet övergår i en sambandscentral inom Uppsala kommun och den kommer att arbeta vidare utifrån de punkter som tas upp i rapporten från våra större dialoger i juni 2022 (sakfrågorna) och på metoden (dialogformen).

Funktionsrätts ombudsman kommer att sitta med i styrgruppen för sambandscentralen och stötta de unga vuxna vid behov. Han kommer även att kalla deltagarna till mini-dialog inför Kommunala funktionsrättsråd.

Hur finansieras den fortsatta verksamheten?

Arbetsmarknadsförvaltningen och omsorgsförvaltningen samfinansierar sambandscentralen.

Kommer samarbeten som påbörjats under projektet att fortsätta efter projektiden? Beskriv i så fall hur.

Genom sambandscentralen fortsätter och utvecklas de samarbeten som vi tagit initiativ till i projektet.

Hur har kunskaper och erfarenheter från projektet tagits tillvara inom er organisation och projektets samarbetsorganisationer?

- Metodmanualen och rapporter från projektet kommer att finnas tillgängliga på Funktionsrätt Uppsala kommuns hemsida.

- Vår ombudsman kommer att stötta och följa upp implementeringen av sambandscentralen.
- Projektet har bidragit till att Funktionsrätt Uppsala kommun sökt medel från Arvsfonden för ett nytt projekt riktat till unga vuxna med funktionsnedsättning på ett bredare plan (och därmed inte enbart med psykisk ohälsa).

Har projektet påverkat organisationen på några andra sätt?

Samarbetet med kommunen har fördjupats.

14. Övriga kommentarer

Finns det annat som ni vill berätta om projektet som inte besvarats i de tidigare frågorna? Beskriv i så fall vad.

[Klicka eller tryck här för att ange text.](#)

Undertecknande

Denna slutrapport undertecknas av personer som har rätt att företräda den stödmottagande organisationen (behörig firmatecknare).

Genom att underteckna intygar vi att lämnade uppgifter är riktiga.

Namn-teckning

Namn-förtydligande

[Klicka eller tryck här för att ange text.](#)

Ort och datum

[Klicka eller tryck här för att ange text.](#)

Telefon

[Klicka eller tryck här för att ange text.](#)

E-post

[Klicka eller tryck här för att ange text.](#)

Namn-teckning

Namn-förtydligande

[Klicka eller tryck här för att ange text.](#)

Ort och datum

[Klicka eller tryck här för att ange text.](#)

Telefon

[Klicka eller tryck här för att ange text.](#)

E-post

[Klicka eller tryck här för att ange text.](#)

Metodmanual för medborgardialoger, Jag gör politik

Anneli Gustafsson och Tove Lundin, Funktionsrätt Uppsala kommun

Granskning: Emilinn Ekmark, Patrik Malmquist

Layout: Christian Lindqvist

Innehåll

Inledning.....	1
Manualens upplägg.....	1
Varför dialog?.....	2
Samtalsledare.....	2
Öppet egnerfarna samtalsledare – ett sätt att maktutjämna.....	2
Samtalsledarens funktion.....	3
Bisamtalsledare.....	3
Involvera deltagare.....	4
En metod i fyra faser.....	5
Rekrytering.....	7
Kasta dig ut!.....	7
Fråga personerna det gäller om tillgänglighet.....	8
Förberedande smågrupper.....	9
Första träffen - Jag.....	9
Andra träffen - Vi.....	10
Tredje träffen - Samhället.....	11
Minidialoger.....	13
Inför minidialog.....	13
Större medborgardialog.....	16
Våra erfarenheter av att bli inbjudna till större dialoger arrangerade av andra....	16
Så här gjorde vi när vi själva arrangerade dialog.....	16
Mer jämlik, demokratisk och bättre fungerande involvering.....	18

Inledning

Funktionsrätt Uppsala kommun har med stöd av Allmänna arvsfonden tagit fram en metodmanual för att öka tillgängligheten till medborgardialoger för unga vuxna som lever med psykisk ohälsa och/eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (NPF). Tillsammans med Uppsala kommun bekymrades vi av att deras röster alltför sällan hörs i de etablerade politik- och inflytandeforumen såväl som i våra medlemsföreningar.

Manualen har tagits fram i samarbete med målgruppen och med representanter från Uppsala kommun. Vi har tillsammans testat olika arbetssätt och format på dialoger, utvärderat, justerat och testat igen. Exempel som finns i manualen hämtas därför från unga vuxna med psykisk ohälsa och NPF. Vi menar att med vissa justeringar kan metoden även testas på andra grupper med funktionsnedsättning.

Våra unga vuxna deltagare har inspirerat varandra till att undersöka på vilka sätt deras liv genomkorsas av politiska beslut. Tillsammans har de också sett att de besitter flera expertkunskaper som kan hjälpa till att förbättra situationen för andra i liknande situation och för samhället i övrigt. De har blivit stärkta att ta plats som medborgare. De har också haft ett ömsesidigt utbyte av kunskaper i mötet med olika gästdeltagare.

Metoden är vägen fram till ett offentligt rum där man pratar om politik och delaktighet. Arbetssättet börjar i en aktiv och uppsökande rekrytering och fortsätter till små samtalsgrupper där man får öva på att göra sin röst hörd tillsammans med personer i

liknande situation. Stegvis övergår det till större dialoger när deltagarna bli tryggare i att ta aktiv plats i samhället som medborgare.

En person som genomgått de olika stegen i metoden är mer förberedd att delta i olika sammanhang i politiken: att vara med i en större medborgardialog, maila en politiker, skriva en insändare, gå med i ett parti eller i det intressepolitiska föreningslivet där funktionsrättsrörelsen ingår. Eller kanske gå vidare till att utbilda sig t.ex. till samtalsledare eller brukarrevisor.

Manualens upplägg

Först tar vi upp vikten av att få klarhet i varför man vill ha dialog. Sen går vi igenom vad som är viktigt att tänka på kring samtalsledarrollen. Därefter går vi igenom varför metodens fyra olika faser är viktiga: rekrytering, smågrupper, minidialoger och större dialog. Vi går också igenom upplägg och ger tankvärda tips för den som ska arbeta praktiskt med metoden.

Varför dialog?

Innan arbetet med de fyra olika stegen påbörjas måste frågan om *varför* man vill ha dialog vara besvarad. Kommuner, regioner och myndigheter, har numera alltför krav på att de ska jobba med delaktighet, men på vilket sätt delaktigheten ska bli meningsfull är inte alltid lika tydligt. Vad är det som efterfrågas när man vill bjuda in till en dialog?

När man vet svaret på den grundläggande frågan om *varför* blir arbetet med metoden mycket enklare och tydligare. Det blir enkelt att planera och informera till alla berörda parter.

Har man inget svar på frågan om *varför* är

riskan att deltagarna upplever osäkerhet och otrygghet gällande vad de ska tala om, och varför deras medverkan är viktig. Risken är också att man stannar i att inspirera deltagarna att ta till orda och sedan lämnar dem besvikna. När varför-frågan är tydligt besvarad blir det enkelt att återkoppla till alla deltagare hur processen fortsatt och huruvida dialogen fått någon typ av effekter.

Att bjuda in målgruppen till en dialog räcker inte för att det ska vara delaktighet, det måste finnas ett tydligt syfte. Bakgrunden till varför man börjar jobba med metoden kan vara mer övergripande, medan syftet med att ha en viss dialog kan vara mycket specifikt.

Samtalsledare

Arbetet med metoden kräver samtalsledare. I det här avsnittet tar vi upp samtalsledarfunktionens innebörd. Vi har testat olika upplägg med bisamtalsledare, vilket vi också kommer berätta om.

En nyckelfaktor för lyckat arbete med dialoger är att de som leder arbetet *vill och vågar* möta målgruppen/brukare/medborgare i dialoger som visserligen följer en plan men som ändå innehåller ett stort mått av improvisation i stunden.

Med våra tre års erfarenhet från dialogarbete, kan vi inte nog understryka detta med att *vilja och våga*. För oss i projektledningen var

arbetet också delvis nytt i början, och vi var tvungna att överkomma vår oro och våra rädslor.

Öppet egenerfarna samtalsledare – ett sätt att maktutjämna

Vi som arbetat i projektet har varit öppet egenerfarna. I våra utvärderingar har vi sett att det har varit uppskattat av många deltagare på olika sätt. Att vara öppet egenerfaren innebär att man är öppen med sina erfarenheter. Det behöver inte betyda att man har eller berättar om en specifik diagnos, behandling eller sjukdomshistoria. Poängen är att minska stigma och få till stånd maktutjämning genom att undvika ensidigt

“vi och dom-tänk”. Att deltagarna kan spegla sig i samtalsledaren och se att det går att återhämta sig från psykisk ohälsa kan främja till djupare diskussioner och till återhämtning.

Även om man har olika sorters erfarenheter av psykisk ohälsa, så känns det som att man inte behöver övertala och ”förklara hela grejen”. Det minskar stressnivån och man behöver inte upprepa.

**Smågruppsdeltagare om hauruvida
det har betydelse om samtalsledare
är egenerfaren**

Ett exempel kan vara i en diskussion kring resor i lokaltrafiken, då kan den egenerfarne samtalsledaren kicka igång samtal genom att berätta hur den t.ex. har svårt att hantera rusningstrafik eller reseplaneringsappen. Eller i en diskussion om till exempel Försäkringskassan kan personen berätta om när den hade svårt med krångliga regler, när det blev fel eller rätt. Det handlar alltså om att precis som deltagarna dela med sig av sina egna erfarenheter och kunskaper. Ett minimikrav är att samtalsledaren är öppet egenerfaren av att vara människa.

Samtalsledarens funktion

Samtalsledarens uppgift är att planera träffarna i smågrupp och dialogerna. Så fort deltagarna blivit lite varma i kläderna ska samtalsledaren i så hög utsträckning det går, planera dialogerna tillsammans med deltagarna. I vissa fall kan det förenklas genom att en liten planeringsgrupp med samtalsledaren och särskilt intresserade deltagare etableras.

Samtalsledaren ska bjuda in deltagarna på ett tillgängligt sätt. Många av våra deltagare har berättat hur avgörande det varit med påminnelser via mejl och sms (sms allra

viktigast) för att de ska komma.

Jag hade missat ett par möten om det inte hade varit påminnelser både på mejl och sen på sms ett par timmar innan mötet. Annars hade jag missat eller kommit försent. Det där extra sms:et gör stor skillnad. Jag tror att jag talar för fler här.

Feedback från deltagare

Samtalsledaren ska säkra tillgängligheten i mötesrummet - genom att fråga vad deltagarna behöver för att känna sig trygga. Det är samtalsledarens roll att försöka samla ihop behoven och hitta bra och rimliga lösningar för allas trivsel.

Under dialoger är samtalsledarens roll att underlätta så att syfte och struktur för dialogen hålls. Samtalsledaren fördelar ordet och ser till att alla kommer till tals, genom till exempel rundor. Utöver att samtalsledaren ska ha kunskaper om brukarinflytande ska den också kunna jobba aktivt med maktutjämning, göra analyser av dialogerna, så som att översätta samtalsämnena till politik och kunna sätta personliga erfarenheter i en mer strukturell kontext. En stor fördel är också om samtalsledaren känner till kommunens olika enheter, för att kunna bjuda in rätt personer.

Bisamtalsledare

Dialogerna och träffarna behöver, utöver en samtalsledare, en bisamtalsledare. En bisamtalsledares främsta uppgift är att trygga rummet. Det innebär att hålla koll på deltagarna, att alla får ordet i rundor och att de känner sig trygga och bekväma med att delta. Är träffarna fysiska kan det innebära att koka kaffe, fixa fika och att välkomna deltagarna och visa dem till rummet. När träffarna är digitala kan det vara att hjälpa till

med inloggning, titta om någon skriver i chatten och att hålla koll på deltagarna medan samtalsledaren till exempel visar bilder, då det ibland inte går att se deltagarna för den som visar.

Med en bisamtalsledare blir det lättare för samtalsledaren att hålla tråden och fokus. Till exempel kan det hända vid digitala möten att deltagarna mejlar eller skickar sms innan och under mötet om de inte kan logga in, blir sena eller har särskilda önskemål inför träffen. Då kan bisamtalsledaren ha ansvar för det, medan samtalsledaren hälsar välkomna och sätter igång mötet.

Involvera deltagare

I projektet jobbade vi med att succesivt involvera mer erfarna deltagare till olika samtalsledarfunktioner. Sista året etablerades en planeringsgrupp med deltagare som var intresserade av att ta ett större ansvar. De tog fram förslag och arbetade intensivt

tillsammans med projektledningen med att realisera våra större dialoger.

Planeringsgruppen fick även träna på samtalsledning tillsammans med projektledningen. Vi testade med någon deltagare som bisamtalsledare. En annan kunde ha som uppgift att hålla ett öga på trivseln, så som att ta emot i dörren. En ytterligare hade som särskild uppgift att hålla koll på klockan.

För de nya deltagarna blir det både tryggt och stärkande att se att det finns möjlighet att framöver delta mer aktivt.

En metod i fyra faser

I det följande kommer vi att mer i detalj beskriva hur vi arbetat i fyra faser, aktiv och uppsökande rekrytering, förberedande smågrupper, minidialoger och större dialog. Det är det här som är kärnan i vår metod. Faserna har vi under projekttiden testat fram, utvärderat och justerat i en process tillsammans med deltagare och gästdeltagare. Nedan beskriver vi varför de olika faserna är viktiga.

Uppsökande rekrytering

Först hade vi inte tänkt att rekryteringen var en del av metoden. Men när vi började arbeta med detta insåg vi hur avgörande denna del är. Vi förstod att det är redan här i startblocken som risken är stor att allt faller ihop med konstaterandet att “men det kom ju inga från målgruppen!”. Eftersom vi varit förhållandevis framgångsrika med rekryteringen vill vi därför dela med oss av våra erfarenheter.

” Jag har börjat tänka att väldigt mycket mindre saker är politik. Att det inte behöver vara på riksdagsnivå när något är politik. Det har aldrig känts så tidigare, att smågrejerna är politik.

Feedback från deltagare efter att ha deltagit i smågrupp.

Smågrupper

Våra utvärderingar visar hur viktiga de första träffarna i smågrupp är, för att få tid att i trygga förhållanden träffas och lära känna varandra. När deltagarna kommer samman på det viset och får öva i fred på att uttrycka sig skapas en igenkänning och gruppgemenskap som leder till att de blir stärkta inför kommande minidialogerna. Här läggs grunden till vilka ämnen som gruppen gemensamt kommer fram till är aktuella för dialog. Tillsammans med samtalsledarna blir de alltmer vana vid att zooma ut och in mellan sina personliga erfarenheter och samhällsliga system och organisationer.

Minidialoger

Det var viktigt att deltagarna också stöttades att ta nästa steg ut i en lite större gemenskap där alla våra deltagare var med på samma möten (vi körde flera smågrupper ungefär samtidigt och därefter en ny smågrupp varje år). Här upptäckte vi att deltagarna önskade ett mellansteg från den trygga förberedande smågruppen till en större dialog. Därför testade vi oss fram till ett format för minidialoger. Till sådana bjöds samtliga deltagare från målgruppen som valt att fortsätta, men bara 1-3 gäster och en begränsad fråga eller verksamhet.

Under dialogerna använde vi oss, på uppmaning av deltagare, av talrundor för att alla skulle komma in i samtalet oavsett tidigare vana att ta till orda. Med tiden blev vi bättre och bättre på att arrangera denna typ av dialoger. På slutet hade vi t.ex. en mycket uppskattad minidialog om boendestöd. Den blev en slags uppföljning till den av kommunen beställda brukarrevision om boendestöd som genomförts året innan. En minidialog är förhållandevis lätt att planera och genomföra och kan ge viktig input till kommunen från målgruppen.

Större dialoger

Större dialoger är viktiga för att de kan knyta samman många olika aktörer i en och samma dialog. I vårt fall möttes de unga vuxna, två olika nämnder (arbetsmarknad och omsorg) och deras respektive förvaltningar i en stor dialog i slutet av projektiden. Så stora

dialoger har vi inte testat digitalt. Större dialoger kräver mycket för- och efterarbete och vi bedömer att de kan arrangeras max en gång per år.

Kontinuitet

Vi menar att det är viktigt att kontinuerligt involvera fler genom att fylla på med nya deltagare och nya smågrupper. Varje termin hoppar några deltagare av. Någon kommer i arbete eller studier och hinner inte längre delta. Någon flyttar. Någon orkar inte delta av andra skäl. Fylls det inte på med nya deltagare dör arbetet ut snabbt. Det finns också en viktig demokratisk dimension i att engagera fler i dialogerna. Det blir inte mycket av delaktigheten om gruppen blir liten och sluten.

I det följande går vi närmare in på varje fas.

Rekrytering

En lyckad rekrytering är en förutsättning för att få igång dialogerna, och därmed kunna öka mångfalden av röster till de etablerade politiska rummen. Denna del av arbetet är inledningsvis tidskrävande. Här behövs kreativitet och tålamod, men när bollen väl är i rullning kan det plötsligt gå fort att få ihop tillräckligt med deltagare. Då är det viktigt vara beredd att sätta igång grupperna!

Börja rekryteringen med att lokalisera någon eller några ställen där målgruppen finns.

Sök kontakt med chefer eller personer som möter gruppen. På detta sätt får ni fler och fler tips för varje person ni träffat. Vi sökte bl.a. inom boenden, boendestödet, ekonomiskt bistånd, sysselsättningar, arbetsmarknadsinsatser, träffpunkter, föreningar, närvårdsteam och på regionens psykiatriska mottagningar. Sociala medier och olika annonsplatser kan också vara bra att använda.

Kasta dig ut!

En fallgrop är att man fastnar för länge i alltför detaljerat planerande inför rekryteringen. En viktig lärdom vi gjorde är att man snabbt behöver komma ut och möta målgruppen. Undrar du hur du ska göra - ge dig ut och fråga målgruppen!

Viktigt att tänka på:

Information som bör finnas med i en flyer som kan delas ut:

Vilka riktar vi oss till? Vad ska vi göra och varför (t.ex. "Medborgardialog innebär att man bjuder in medborgare till samtal och lyssnar på deras kunskap, tankar och förslag om hur samhället ska förbättras - vi träffas först i smågrupper på 5-8 personer, sen kan man fortsätta in i minialoger om man vill")? Vad händer sen? Hur ofta träffas vi och när (allra bäst är om de anmälda deltagarnas behov av tid för träff får styra)?

Var träffas vi (om det är möjligt är det en fördel att lyssna till de anmälda deltagarnas behov för tillgänglighet)? Får man hoppa av?

Vad får man ut av att delta? Betalas det arvode? Vem kontakter jag om jag har frågor om jag vill vara med? Bild på samtalsledare kan också vara trygghetsskapande för vissa deltagare.

Gå även gärna in och ta del av tips om hur man skriver i klartext:

<https://www.isof.se/stod-och-sprakrad/vagledning/skriva-klarsprak>

Gruppen unga vuxna med psykisk ohälsa och NPF är utspridd och det finns få eller inga kontaktytor där den kan nås kollektivt. De har ofta individuella insatser, i den mån de har insatser överhuvudtaget. För att kunna inleda en kontakt med dem sökte vi via handläggare, handledare, coacher, team, föreningsaktiva och liknande. Be om konkreta tips på personer.

Med varje person du träffar får du oftast ytterligare några nya tips!

Be några personer från målgruppen ge dig respons på den färdiga flyern. Är den tillräckligt tydlig? Kommer informationen i en bra ordning? Saknas någon information? Är kontaktuppgifter tillräckligt tydliga? Tänk på att skriva kort, tydligt och intresseväckande!

När du fått kontakt med några chefer eller personer som möter målgruppen kan du, med deras hjälp, boka in informationsträffar med personalgrupper på t.ex. APT-möten, föreningsmöten eller liknande.

Om det finns en person från målgruppen som är involverad i planeringsarbetet så är det bra om hen deltar i denna typ av möten, i form av ambassadör och egnerfaren expert.

Det är också viktigt att ta med flyern till alla möten (både pappers- och digitalt format). Den kan personalen eller föreningsmedlemmarna sedan dela ut när de informerar sina brukare, deltagare, patienter eller medlemmar.

Allra bäst är det om du och ambassadören får komma ut och själva informera dem på ett gruppmöte. När det handlar om individuella kommunala stödinsatser t.ex. kan det dock ibland vara svårt att få till sådana möten.

Då är det extra viktigt att följa upp en vecka efter och fråga chef, personal eller föreningsrepresentant hur det går med rekryteringen. Har intresserade deltagare hittats? Har frågor dykt upp? De flesta är mycket positiva till delaktighets- och demokratiarbete, men för att metoden ska förverkligas krävs en tydlig plan och uppföljning.

Håll sedan kontakt med personer som anmält intresse för att delta. Sätt igång en smågrupp så fort som möjligt när ni fått ihop 5-8 deltagare. Det gäller att smida när järnet är varmt!

Fråga personerna det gäller om tillgänglighet

Checka av om de anmälda deltagarna undrar över något eller om de behöver något för att smågruppen ska bli mer tillgänglig.

Vi såg t.ex. att de flesta i vår målgrupp önskade träffas senare eftermiddag eller kväll för att kunna delta. En del deltagare önskar ett första kort personligt möte med samtalsledarna för att känna sig bekväma att börja i en smågrupp. Kanske har de anmälda deltagarna vänner i målgruppen som också skulle vilja delta. Fråga!

Ha som rutin att skicka påminnelse om träffen via mail dagen innan. I mejlet förklarar du kort när, var, varför och hur ni ses. Formulera dig gärna i en punktlista.

Några timmar innan träffen skickar du ett ytterligare välkomnande via sms där det återigen kort framkommer när, var och varför ni ses. Alla våra deltagare har sagt att denna typ av påminnelser varit oerhört viktiga!

Förberedande smågrupper

Man kände sig lite rädd innan: hur mycket erfarenhet har de andra? Kommer det vara en massa politikersnack direkt. Men efter det här mötet blev jag lugn.

Allt har varit bra från hur det varit uppbyggt, från smågrupper, där man känner sig mer och mer bekväm. Sen lär man känna de andra mer. När man lever med psykisk ohälsa kan man ju tappa lite det här med people skills. Då är det skönt med det här att sakta föras in i det.

Röster från deltagare i smågrupp

De förberedande träffarna i smågrupp är vid tre tillfällen. Syftet är att lära känna varandra, lyssna efter vilka behov som finns i gruppen och skapa trygghet och grupp känsla. Då kan deltagarna i lugn och ro öva tillsammans på att använda sina röster och lyssna på varandra. Detta skapar engagemang och intresse för att på olika sätt bli mer delaktiga i samhället. Känslan av att vara en viktig del av samhället är också återhämtande.

Vi har valt att fokusera på tre teman att utgå från vid smågruppsträffarna, "jag", "vi" och "samhället". Vi har inspirerats av hur brukarinflytande ofta kommit att delas upp i individuell nivå, verksamhetsnivå och system/politisk nivå. När deltagarna kommer samman i grupp och berättar till varandra om sina individuella upplevelser börjar resan mot upptäckande av att det individuella också kan ha samband med "vi" och verksamhetsnivå samt "samhället" och system/politisk nivå.

De flesta kan relatera till de tre temana på något sätt. Temana kan också lätt kopplas till politik och medborgardialog. Begrepp som demokrati, makt, rättvisa och jämlikhet kan

också vara spännande utgångspunkter för diskussion, men upplevs kräva specialistkunskaper av samtalsledarna. Vi menar att det viktigaste är att samtalsledarna är lyhörda. Specialistkunskaperna kan man ta in i form av gästdeltagare lite längre fram!

Jag har fått en känsla av att, när man blir en grupp, så börjar man helt plötsligt bli någon att räkna med. Man får tyngd. Det är en förutsättning nästan för att vara med i politik. När man kommer in i en sån här grupp så stärker det en själv. Individ. Pundus. Ens självförtroende, om man tillhör en grupp så räknas ens röst mer. Om man får mer inflytande då.

Feedback från deltagare i smågrupp

Vi har testat smågrupper både på plats och digitalt med gott resultat. Vissa deltagare har föredragit digitala möten medan andra har föredragit att ses på plats. Vi har också testat med hybridmöten i smågruppsfasen. Fokuspå ett utmaning att hoppa mellan deltagare som är med på plats respektive deltagare som är med via länk. Men ibland är hybridmöte det minst dåliga lösningsalternativet för att få ihop fler personer med olika behov.

Första träffen - Jag

Första träffen fokuserar alltså på temat "Jag". Medan gruppen fikar berättar samtalsledarna hur träffarna kommer gå till. Minst en av samtalsledarna bör vara en öppet eggerfaren person, t.ex. en tidigare deltagare. Den kan då t.ex. beskriva sin egen resa från att träffas i smågrupp till större dialoger och att idag vara med som samtalsledare. Vår erfarenhet är att just en sådan kort inledning är det mest

effektiva sättet att få igång samtalet, även hos personer som tidigare inte pratat om sin situation med någon.

Därefter får deltagarna möjlighet att presentera sig för varandra, och berätta lite om sig själva. Låt gruppdeltagarna reflektera över frågor såsom: Vad fick mig att bli intresserad av att vara med här? Vad har jag varit med om? Vad har funkad för mig? Vad har inte funkad? Vad skulle jag behöva?

Utöver att det som sägs stannar i rummet och att vi låter varandra prata till punkt har träffarna inte haft regler för att delta. Deltagarna har fått prata fritt om sina känslor, de har fått umgås utanför träffarna och delas inte in efter diagnos. Detta har varit uppskattat. Enligt en deltagare, som genomgått gruppträffar inom psykiatri där reglerna varit detaljerade, var just frånvaron av en massa komplicerade regler det som bidrog till känslan av avslappning och meningsfullhet.

Det som deltagarna pratat om på det första mötet ska vara en hjälp för samtalsledarna att få en bild av deltagarnas situation och att förstå vilken information de har, och vad de saknar i form av insatser eller delaktighet. Det här blir stoff till att göra politik av. Det ger också deltagarna möjligheten att lära känna varandra och att lära sig av varandra. Någon berättar till exempel om hur ett personligt ombud varit till hjälp, en annan berättar om en bra arbetsplats för arbetsträning, en tredje berättar om stressen och oron över reglerna kring ekonomiskt bistånd. Berättelserna är redan här stoff som samtalsledarna kan använda för att utforma framtida dialogers innehåll.

Övningstips om det blir tid över!

Följande övning har en av våra tidigare deltagare hittat på som ett sätt att stärkas inför kommande dialoger:

Samtalsledarna berättar att vi ser deltagarna som experter på sina liv. Samtalsledarna får gärna använda sig själva för att ge exempel. Be deltagarna att till nästa träff fundera på vilken typ av experter de är. Är man kanske expert på olika sysselsättningar, arbetsträning, på att byta bostad väldigt många gånger eller på att förstå hur svårt det är att fylla i krångliga formulär? Det är bra att lista sina expertkunskaper som man sen kan hänvisa till efter tycke och smak i olika sammanhang. Denna övning passar också bra vid träff 2.

Vid slutet av träffen sammanfattar samtalsledaren vad syftet med träffen varit, vad man gjort och berättar kort vad som kommer att hända nästa gång.

Efter träffen sammanställer samtalsledaren den information som kommit upp vid första mötet, och kan redan nu börja fundera över eventuella personer och ämnen för framtida minialloger.

Andra träffen - Vi

Fokuserar på temat "Vi". Samtalsledaren har nu lite stoff att utgå ifrån, och sammanfattar kort för gruppen vad de pratade om förra gången.

Vid andra träffen är temat "vi" och frågor gruppen kan diskutera är: Är vi en grupp? Eller inte? Vad kan vi få ut av att tala som grupp? Kan vi missgynnas av det? Hur gör vi i möten med andra? Kör rundor på en eller max två av frågorna. Deltagarna får säga pass om de känner för att vara tysta.

Gruppen får diskutera fritt om relationer och öppenhet. Om att känna sig utanför ett stort "oss", på grund av psykisk ohälsa och NPF i kombination med t.ex. stigma eller ekonomisk utsatthet, . Då handlade det om frågor såsom: Måste man berätta om sin diagnos? När gör vi det och när gör vi det inte? Hur mycket kan/behöver man berätta? Finns det politiker som är öppna? Varför och varför inte?

Återkoppla sedan till övningen om man gjorde den vid förra träffen. Hur brukar vi presentera oss och hur vill vi presentera oss? Namn, yrke, expertis, diagnos, ålder, vad? Gör en ny runda om deltagarna har funderat vidare på hur de vill presentera sig och vilken typ av experter de tycker att de är.

Vid slutet av träffen sammanfattar samtalsledaren den information som kommit fram och förbereder inför träff tre. Fråga om gruppen är redo för att ta emot en gästdeltagare vid nästa träff. Då får de öva på att presentera sig som expert på xxx.

Tredje träffen - Samhället

Samtalsledaren inleder genom att kort sammanfatta vad som kom fram under träff två .

Temat för träff 3 är "Samhället" och gruppen får diskutera hur vi alla är en del av samhället. På vilket sätt är det vi pratat om politik? Hur påverkas våra liv av politiska beslut? Hur kan vi göra för att påverka? Vid den här träffen rekommenderar vi att man bjuder in en gästdeltagare till exempel från funktionsrörelsen eller ett brukarombud. Vid senare grupper testade vi själva med att bjuda in ett par av våra erfarna deltagare som kunde berätta om hur de fortsatt arbetet inom projektet. Gästen är ett steg i att öppna

upp smågruppen till ett möte med omvärlden, och att i trygga former öva på att omforma den egna berättelsen till politik. Det brukar vara mycket uppskattat för alla parter.

Börja mötet med en kort presentationsrunda där alla får säga sitt namn och vad de är experter på.

Gästdeltagaren kan berätta om olika sätt som man kan engagera sig politiskt på. Detta knyter ihop säcken – från "jag" och "vi" till "samhället". Till exempel kan deltagarna ha diskuterat ämnen som ensamhet och fattigdom, vilket skulle kunna leda till senare dialog med till exempel kommunens sysselsättningar, träffpunkter och ekonomiskt bistånd.

Deltagarna får möjlighet att fråga och ge feedback och gästen får möjlighet att lära sig av deltagarna. Förklara sedan att ni nu gjort klart de tre första träffarna i metoden samt berätta vad som erbjuds för de deltagare som vill och kan fortsätta att träffas.

Om gruppen vill och känns redo, kan man därefter börja jobba med minialoger. Om inte så lyssnar man in deltagarnas behov. Är det något i upplägget som kan/behöver förändras? Om gruppen inte känner sig redo föreslår vi att den träffas några ytterligare gånger i smågrupp genom att ta in olika intresseskapande gäster!

Tipslista till samtalsledare

Börja alla möten och dialoger med att förklara upplägget: hur länge mötet varar, när det är paus och hur länge, hur ordet fördelas, samt vad dialogen kommer att handla om etc.

Använd rundor:

Under dialogerna har vi använt oss av "talrundor". Detta var ett initiativ från deltagarna själva. Talrundor med begränsad taltid har varit bra för att vissa deltagare inte ska ta över medan andra har svårt att ta plats. Utmaningen ligger i att genomföra talrundor utan att samtalets dialogmoment mellan de olika deltagarna tappas bort. Ibland kan det behövas en klocka för att taltiden ska fördelas jämnt. Samtidigt kan en klocka upplevas stressande av en del deltagare.

Break out rooms:

Om dialoger har fler än 10-12 deltagare tror vi att man bör överväga användande av smågrupper/break out rooms under en del av dialogen för att få till mer konstruktiva, trygga och "nära" möten mellan deltagarna. Vi har ibland delat upp oss efter en inledning och sedan återsamlats för ett gemensamt avslut.

Tips till samtalsledaren under rundor:

Ibland kan samtalsledaren eller gästdeltagaren behöva bryta in i rundan med frågor. Vi har delat in inbrytningarna i tre kategorier: hjälpfrågor, följdfrågor och fördjupningsfrågor. Det är viktigt för samtalsledaren att kunna skilja på dessa.

Exempel på hjälpfrågor: (Ställs av samtalsledaren)

Frågor för att hjälpa personen att utveckla sitt svar, för att undvika svar som "det var bra" eller "det var dåligt".

Vad var det som var bra?

Hur skulle du vilja att det var?

Exempel på följdfrågor: (Ställs av gästdeltagaren)

Frågor om förtydligande eller om det finns förslag/idéer på andra lösningar. Kan användas för att undvika "dialogdöden".

Förstod jag dig rätt att...?

Hade det varit bättre om det var så här istället?

Hur hade du föredragit att det var?

Exempel på fördjupningsfrågor: (Ställs i mån om tid)

Frågor som går in mer på djupet och kräver försiktighet så inte någon blir utlämnad.

Minidialoger

Minidialogen följer samma upplägg som det tredje smågruppsmötet. Skillnaden är att smågrupperna nu är sammanslagna till en gemensam grupp. Här kan det eventuellt behövas ett förmöte där deltagarna får chans att träffas som sammanslagen grupp. De kan då förbereda sig för att träffa gästdeltagare och planerar hur gruppen vill gå vidare med minidialoger.

Om kommunen från början hade konkreta frågor till gruppen, börjar arbetet med de frågorna nu. De deltagare vi haft har uttryckt att det varit stärkande när personer från kommunen tagit kontakt för att höra deras synpunkter i en viss fråga.

Ursprunget till att börja använda metoden kan också vara det omvända, att kommunen söker målgruppen för att mer öppet höra hur de har det och vilka behov som finns. Då är det deltagarna som tillsammans får planera hur dialogerna ska läggas upp och önska gästdeltagare. Under de tre smågruppsmötena har förmodligen ett antal politiska frågor vaskats fram som deltagarna visat intresse för. Här kan det komma upp många idéer och det stimulerande blir att utforska olika sätt att ta kollektiva beslut om vilka som ska prioriteras.

Till exempel bjöd vi vid ett tillfälle in ansvariga chefer för kommunens boendestöd, efter diskussioner om det i en smågrupp. Det blev ett mycket uppskattat möte med flera insikter.

Vår erfarenhet är att minidialogsformatet dit gästdeltagare bjuds in uppskattas av alla parter. Det kommer in nya perspektiv

jämfört med i smågruppsfasen, men den trygga och lugna atmosfären kan bibehållas. Är deltagarna fler än tio och gästerna fler än en kan de delas upp i mindre samtalsgrupper under delar av dialogen. Ibland hade vi ett uppföljningsmöte med deltagarna veckan efter minidialogen, som ett sätt att kollektivt reflektera om dialogen väckt nya tankar.

De har gett mig mer kunskap om målgruppen och att bara man får chansen och kunskapen om hur man kan påverka så kommer fler också vilja göra det. (...) Projektet har hjälpt mig att lyfta behovet av inflytandestrukturer inom kommunen och då främst omsorgsnämnden, utbildningsnämnden, arbetsmarknadsnämnden och socialnämnden. Jag har känt ett hopp om framtiden när det gäller inflytande och delaktighet när det de facto finns personer som vill vara med om de bara får möjligheten.

Feedback från gäst vid minidialog

Inför minidialog

Innan minidialogen behöver samtalsledaren också ha ett förmöte med gästdeltagaren/gästdeltagarna. Om initiativet ursprungligen kommer från kommunen gäller nu att hitta kärnan i syftet med dialogen.

Frågor som besvaras när samtalsledaren har förmöte med gästdeltagaren:

För att skapa trygghet för deltagarna är det viktigt att jobba fram en tydlig avgränsning. *Vad vill du/ni veta? Varför vill du/ni veta det? Vad ska du/ni göra med det som framkommer?*

Vår erfarenhet är att det är bäst att undvika

PowerPoints. Det kan vara ett väldigt bra verktyg men används ofta fel. Eftersom presentationen ska vara några få meningar är det bättre att lägga tid på att vaska fram budskapets kärna än på en avancerad PowerPoint.

” Jag tyckte deras fråga var så vag. Det var väldigt svårt att förstå vad de menade, eftersom det var så öppna frågor. Jag förstår fortfarande inte, vad var deras huvudämne?

Feedback från deltagare vid minidialog

Samtalsledaren kommer även att presentera gästdeltagaren, hans arbete och hans organisation lite kort i början av dialogen. Presentationen kan ses som en del i en omvärldsorientering för hela gruppen, men ska vara kort och kärnfull. Centrala frågor att få klarhet i vid förmötet inför minidialogen är därför:

Var jobbar du? Är det kommunalt/regionalt/

funktionsrättsförening/annat? Hur ser det ut med ansvar/funktion och avgränsningar i din organisation (t.ex. socialpsykiatri kontra regionens psykiatri, eller sysselsättning i förhållande till arbetsträning). Denna typ av information kan också ge deltagarna samhällsorientering och brukar uppskattas. Vad gör du på jobbet?

Frågorna som ska ställas till deltagarna ska vara korta, men det väsentliga ska komma fram. Det brukar räcka med två frågor, men man kan gärna förbereda ett par extrafrågor.

Vi har sett att det blir tryggast för alla parter om samtalsledaren presenterar gästdeltagaren än att hen gör det själv. Det tyvärr alltför vanligt med krångliga presentationer. Därför behövs en mall för presentationen och format för minidialogen som deltagarna kan känna igen sig i.

Tips!

Undvik "dialogdödare". Dialogdödaren är när en gästdeltagare får en synpunkt eller fråga och svarar att det är utanför ens ansvarsområde.

Till exempel om en deltagare berättar om vikten med en och samma läkare, men gästdeltagaren vill veta mer om boendestöd. Om gästdeltagaren har svårt att översätta synpunkten till sitt eget område (till exempel att det är viktigt med kontinuitet även med boendestödjare) kan samtalsledaren hjälpa till med det. Om det också går att hänvisa deltagaren till rätt plats att ge sin synpunkt är det bra.

Nedan ger vi vårt förslag på ett helt manus

Hej och välkomna till kvällens minidialog med Person från XX.

Beskriv XX - max tre minuter.

Person vill veta YY eftersom ZZ

Vi kommer hålla på i två timmar med en paus och använda rundor. Det går bra att säga pass om man inte vill svara. Det går bra att vara tyst och bara lyssna, behöver man lämna mötet går det bra.

Jag, XY är samtalsledare och kommer fördela ordet, YX är bisamtalsledare och påminner om pauser (eventuellt tar anteckningar) mm.

Vi börjar med en kort presentationsrunda där vi berättar vad vi heter och vad vi är experter på. Efter det går vi igenom första frågan. Sen tar vi paus och fortsätter med sista frågan/ frågorna. Vi avslutar med en runda där alla får berätta kort reflektion eller vad de tagit med sig från dialogen.

Större medborgardialog

I början av manualen beskrev vi metoden som vägen fram till ett offentligt rum där man pratar om politik, såsom en medborgardialog, funktionsrättsföreningar, ett brukarråd eller liknande. Vi förklarade att metoden erbjuder en trygg plats där man kan öva på att göra sin röst hörd tillsammans med personer i liknande situation. När deltagarna gått igenom fas 1-3 är flera av dem mer redo för att delta i mer etablerade offentliga rum där de talas om inflytande och politik.

Våra erfarenheter av att bli inbjudna till större dialoger arrangerade av andra:

Lokalen

Fråga deltagarna om var de känner sig trygga och vad som kan bidra till att de kan känna sig välkomna. Vid en större dialog behöver man tänka extra mycket på trygghetsskapande. För att alla direkt ska känna sig välkomna och bekväma är det bra att ha en värd som tar emot alla deltagare direkt när de kommer in och visar var man kan sitta. Det kan behöva finnas reserverade platser så att målgruppen kan sitta tillsammans med åtminstone någon eller några de känner från smågrupperna och minidialogerna.

Tänk även igenom hur lokalen används för att passa dialogens "varför".

Inbjudan

Inbjudan bör vara inbjudande och tydlig. Om den skickas ut via mail bör den ligga direkt i mejlet, inte som en fil. Ju fler steg som behöver tas för att komma åt informationen desto fler deltagare förloras på vägen.

Detta bör vara mycket tydligt i inbjudan:

Högst upp ska du skriva vem som är avsändare och var dialogen äger rum. Varför är dialogen viktig? Varför skickas inbjudan just till denna mottagare? På vilket sätt efterfrågas dennes kompetens? Vilka andra är inbjudna? Hur ska mötet gå till? Är det en information? Kommer det vara en frågestund? Kommer det delas upp i diskussionsgrupper? För att deltagarna ska känna sig trygga är det viktigt att de kan förbereda sig på vad som ska hända. Om det uppges en person som man anmäler sig till är det bra om man förstår vad denna person har för roll (t.ex. projektledare, nämndesekreterare eller ansvarig för xxx).

Återigen: var tydlig kring vad som ska diskuteras och varför (vad ska göras med det som framkommer?)

Var också tydlig med *hur* diskussionen kommer att gå till. Om det är en stor dialog rekommenderar vi att smågrupper/break out rooms. För att alla ska vara bekväma med att komma in i samtalet är det bra att använda rundor. Informera om tider och pauser flera gånger.

Så här gjorde vi när vi själva arrangerade dialog:

Det är också möjligt att deltagarna själva arrangerar en större medborgardialog. En sådan kan designas på många olika sätt. Här var det vår planeringsgrupp bestående av

deltagare och projektledning som tog extra ansvar för arrangemanget.

Vi valde att dela upp vår större dialog i två träffar med två veckors mellanrum. Vid första dialogen låg fokus på att lyfta fram *problem* som berör unga vuxna med psykisk ohälsa under området "försörjning och meningsfull vardag" (som de unga vuxna själva valt och ramat in). Uppgiften var alltså bara att få fram så många problem som möjligt. Inget problem var bättre eller mindre relevant än något annat. Upplägget syftade till att främja konstruktiv dialog istället för polariserande debatt.

Till andra dialogen låg fokus istället på att hitta *lösningar* till problemen.

För att skapa ett klimat där alla skulle våga komma till tals genomfördes dialogerna i huvudsak i mindre grupper med en mix av unga vuxna, politiker och tjänstepersoner i varje grupp. Vi hade endast en kortare introduktion och ett avslut i storgrupp.

Vi var mellan drygt 25 unga vuxna, politiker och tjänstepersoner som deltog vid dialogerna.

Efter den första dialogen gjorde vi en analys av de drygt 100 insamlade problemen. Trots insikten om att många av problemen hänger samman på komplexa sätt, lyckades vi vaska fram framträdande tematiker. Det kan tilläggas att tematikerna också varit återkommande under våra tre års arbete med dialoger inom projektet.

1. Stigmatiserande samhällsnormer
2. Fel stöd vid fel tid och systemkrockar
3. Bristande inflytande och information om insatser

⁽¹⁾<https://innovationsguiden.se>

4. Isolering och ensamhet
5. Svårigheter kopplade till försörjning leder till ytterligare psykisk ohälsa

Nästa steg i analysen var att sortera problemen under respektive tematik och vända dem till insikter. Det blev totalt 37 insikter (t.ex. "Vi har upptäckt att information behöver anpassas för att göras tillgänglig för alla inom målgruppen"). Därefter omformulerade vi insikterna till möjligheter ("Hur skulle vi kunna anpassa information för att den ska bli tillgänglig för alla?"). Nu hade vi tagit fram frågorna för den andra dialogen.

Under den dialogen kunde vi tillsammans formulera, återigen i smågrupper, idéer och förslag på lösningar för att förbättra situationen inom området "Försörjning och meningsfull vardag".

Av 37 möjligheter/frågor hann vi slumpa ut 15 för att ta fram en rad olika idéer och förslag på lösningar till dem.

Avslutningsvis skrev vi en sammanställning av idéerna och förslagen som nämnderna och förvaltningarna ska arbeta vidare med tillsammans med de unga vuxna genom fördjupande minialoger om t.ex. hur information kan bli tydligare. Till rapporten skrev vi även en bilaga som samlade några av de erfarenheter vi dragit av att ha arrangerat de två dialogerna.

Vårt upplägg för dialogerna hämtade inspiration från SKR:s Innovationsguiden⁽¹⁾.

Mer jämlik, demokratisk och bättre fungerande involvering

I den här manualen har vi gått igenom att det är viktigt att veta varför man vill ha dialog innan man sätter igång hela arbetet. Därefter har vi diskuterat samtalsledarens funktion, och vad man behöver tänka på. Efter det har vi i detalj gått igenom de olika faserna av metoden, från uppsökande rekrytering via smågrupper och minidialoger till större dialoger. Vi har utifrån våra praktiska erfarenheter av att testa olika former av dialoger tipsat om hur man kan jobba med tillgänglighet och att skapa trygghet för alla parter.

För att ett möte ska kännas avslappnat, öppet och tillåtande krävs ett grundligt förarbete och en genomtänkt plan.

Vår erfarenhet är att brukarna brukar bjudas in alltför sent, i slutet när det inte längre finns möjlighet att inkomma med någon substantiell input. Ofta kallar man till en dialog när ett visst projekt, en plan eller liknande redan är mer eller mindre klar, och man vill bara kunna kryssa av att man har involverat brukare. Detta är inte brukardelaktighet och här krävs en kulturförändring.

Vi har träffat så många unga vuxna som bara väntat på tillfällena att få uttrycka sina erfarenheter och åsikter. De har bara behövt lite mer tillgängliga sammanhang.

Vi kan konstatera att större dialoger, där många olika sorters människor träffas under medvetet maktutjämnande former, skapar nya tankar som kan röra sig mer fritt över både

verksamhetsutveckling och förvaltnings- och politikområden. Som en märkbart rörd politiker uttryckte efter våra större dialogen: ”Det blir bättre lösningar om alla parter jobbar med problemen tillsammans. Brukare, politiker och ansvariga inom förvaltningarna.”

Men för att komma dit behöver man arbeta aktivt och engagerat med maktutjämning, så att fler ska våga göra sig hörda. Det går inte att bara skicka ut en inbjudan på mejl till några funktionsrättsföreningar ett par veckor i förväg och sen konstatera att ”det var inga som ville komma”.

Vår manual, som är grundad i tre års praktiskt testande, utvärderande och justerande tillsammans med målgruppen och kommunen, är ett förslag på hur man kan åstadkomma mer jämlik, demokratisk och bättre fungerande involvering.

Bilaga 3. Organisation

Sambandscentral för psykisk hälsa

Uppsala kommun

